

sentit primer (cf. el que diu Escrig: «Suele --- aplicarse --- a las barracas --- y a otras cosas a éste [a cono] parecidas»). Coromines ha registrat *kačirulo* 'barraca de forma piramidal' a Olocau de Carr. (prop de Lliria); a Benaguasil com a nom d'una partida: *el kačirulo*; a Vilanova d'Alc. *Mas dels kačerulos*; i com a malnom o moteig a Culla: *Fo(i)eta del kačerulo*. En castellà *cacherulo* o *cachirulo* es documenta com a 'recipient de licor' (c. 1800), 'embarcació petita', etc., i en arag. 'mocado que els baturros duen enroltat damunt el cap', etc.; ara bé, donat el cas que el sufix *-ulo* no pot ser del cast. *-uelo*, s'ha suggerit en DCEC I, 568a49-55, n. 7, i aquí sota *casserola* (CASSA), que *catxirulo* pugui ser una relíquia mossàrab, derivat de **cačeruulo* que és la forma equivalent de *casserola* en aqueix llenguatge. Amb el cast. *cacho* 'test o bocí de terrissa' (i *cacharro* 'atuell') només hi ha coincidència de significat però no d'etimologia, car aquest prové de CACCĀBUS (CACCULU).

Notem també que del reflex cast. de *CACCULU, *cacho*, han sortit *cachucha* «pequeña embarcación de remos usada en algunos puertos y ríos de América», «especie de gorra», «baile popular de Andalucía», i la seva var. *cachucho* «bote» i, a Andalusia, «vasija tosca y pequeña» (*DicHistEsp.*),¹ el qual per la seva part ha donat el cat. *catxutxa* [Lab. 1839: 'ball espanyol',² 'barretina regularment en figura de plat o giradora',³], localitzat per *AlcM* com a 'gorra' a Puigcerdà, Olot i Vic, i en diverses localitats del cat. occidental, incloent-hi Tort. i Camp de Tarragona. JCoromines va oír el mot en aquest sentit a Estaon i Tavascan, 1934 (Pallars), i *AlcM*, a Esterri. Barnils el va registrar a Fraga com a 'beceroles' (BDC IV, 41). J. G.

¹ Cf. en el gallec del Limia *kačóla* 'cap de porc', i *kačúca* 'cap de porc fumat', Schneider (*VKR* XI, Glossari). — ² Era un ball popular del Vallès (Masó i Goula, BDEC, 1906, 368ss.). — ³ *DAG.* diu «gorra de forma plana provinent de França»; «Los homes deixan la ayrosa gorra catalana per la lletja y extrangerada *catxutxa*», MilàF, ed. Gili, p. 176; Arabia, *Misc. Folk.* (Priorat): «catchucha, gorra ab visera» (p. 154); «corrent sempre --- ni podian fer la roda ni tirar las *catxutxas* al ayre», E. Vilanova, *Plorant i rient*, 83.

CATXET, 'conjunt de dues hòsties rodones, adherides per les vores, entre les quals es posa una dosi d'un medicament, perquè el malalt el pugui prendre sense sentir-ne el gust' (*Dfa.*), pres del fr. *cachet*.

No té relació amb aquesta forma *catxet* 'cop donat al clotell o la cara', i la forma més comuna encara, *catxetada* 'id.', que són castellanismes, fets de *cachete*. La forma *catxeta* 'id.', que *AlcM* localitza a l'Empordà, Solsona, Lleida, etc. és l'adopció del mateix mot cast. amb la -a gràfica, en lloc de -e. J. G.

Catxifolla, V. *afollar* (FOLLAR) *Catxillada*, *catxillar*, V. *catxurrera* *Catximarro*, V. *catxarupes* *Catxiporra*, V. *porra*

CATXO, -A, adj., a més del seu ús en el compost *banya-catxa* 'que té les banyes encorvadades cap avall',¹ 'quiet, tranquil', usual a Rosselló,² *catxo* és vivaç en el País Valencià i especialment al Maestrat com a 'baix (d'altura)', 'baix de sostre' (dit d'un cau, d'un arbre o d'una muntanya, etc.), i també com a 'abaixat, inclinat'.³ *Catxo*, subst. m. 'cert joc de cartes' (1743: *AlcM*; cf. cast. *cacho*, que dóna el *DAut.* com a «juego de naipes usado de pocos años a esta parte»).

DERIV.: *Catxar* (al costat d'*acatxar*, veg. ACOTAR) 'xafar' (Confl., Empord., Gir.: *AlcM*), que es dóna la mà amb l'oc. *quichar* 'presser, serrer' (Mistral),⁴ i mostra una proliferació d'accepcions: 'sorprendre, enganyar' (Men.: Ferrer Guinart, *Rond. men.*, 215); 'pendre, apoderar-se de les coses d'altri' (usat particularment entre els jugadors de cartes: *DAG.*); 'practicar els animals l'acte de la generació' (Torà, Camarasa: BDC XIX, 114); 'quedar aturat (un objecte) al balcó, finestra', etc.

Catxa: fer c. 'fer molt mal joc per tal d'espantar els altres jugadors i fer que no hi vagin' (*DAG.*, *AlcM*), i per extensió, *donar catxa* 'donar una sorpresa' o 'mala passada, engany': «s'en anaren al hostal / a jugarne un joch de cartas // --- // Y 'l traydó de l'hostalé bona *catxa* 'ns ha donada // envia un mosso a Vich / dient qu'à casa y té lladres», MilàF, *Romilo.*, 1882, 117B (var. D: «quina *catxa* ens ha ventada»).

CR.: *Catxapit* 'ampit dels balcons, finestres' (Berga, Sallent, Borredà): «Donya Dolors, que des de'l primer moment s'havia abocat al *catxapit*, cercant frissosa l'enigma d'aquelles insòlites foguerades» (Vayreda, *Sanch nova*, p. 265). *Catxa-cua* 'trampa, parany que se sol posar als cans, consistent en un bastó esberlat de manera que l'esberla se clogui i encasti en la cua del ca' (*DAG.*). J. G.

¹ En JRoig, *Spill*, 7677, *catxat* sembla tenir el sentit fig. de 'cornut' o 'vil': «Cornut e bort, / bastart, malvat, / afeminat, / --- / concubinari / e fornicari, / macip *catxat*». — ² «Dejunats de tot pler com de tota alegria, sense poguer veure a ningú, s'estaven *catxos* tot lo dia com en presó», Saisset, *Catal. del Ross.*, 209. — ³ Usat també per Vergés Paulí: «li tremola la mà quan vas a besarla e que't mira —cap *catxet*— a través dels cristalls de les ulleres» (*Espurnes Llar* v, 118). — ⁴ Mistral diu a l'endrea del seu *Tresor*: «e *quichant* moun anchoio»; notem que *nas quitxat* es documenta en Jauré (S. XIII): «fo vermeils e aflamatz, / e-l nas *quitxat* e narigós» en el sentit de «écrasé, aux narines distendues» (v. 233), un cop més en v. 8773.

Catxola, V. *catxalot* *Catxondejar-se*, V. *catxurrera*

CATXUMBO, 'closca llenyosa i dura d'alguns fruits, de la qual es feien vasos, grans de rosaris, bastons, sivelles, etc.' □ I.^a doc.: 1789, inv. de Cervera (*DAG.*), i doc. de Manacor (Mall.) de 1794 (*AlcM*); cf. cast. *cachumbo* (*DAut.*) i *gachumbo* (Acad. 1843). Segons *AlcM* s'usa avui a l'Empordà i Mall. amb ⁶⁰ referència a bastons, rosaris i sabates, etc. fetes d'a-